پوهندوی آصف بهاند ۲۰۱۵/۰۶/۱۸

د کوچنیانو ادبیات

تاریخي پس منظر، اوسنی حالت

دولسمه برخه

ب: کتابتون ټکی کام، ketabton.com (د پښتو کتابونو پر لیکه نړی):

په کتابتون ټکی کام ویبپاڼه کې د پښتو ژبې ګڼ شمیر کتابونه پر لیکه شوي دي، خو د نورو کتابونو په پرتله د کوچنیانو برخه ډیره خواره ده.

په دې ویبپاڼه کې سره له دې چې د کوچنیانو له پاره «د ماشومانو کتابونه» په نامه ځانګه پرانستل شوې ده، خو تر اوسه پورې ظاهراً پنځه کتابونه پر لیکه شوي دي چې نومونه یې په دې ډول دي:

ــ ستورى، د کوچنیانو له پاره د علم ګل سحر د شعرونه ټولګه،

ــ پښتو تصویري الفبې، د ښاغلي سلیم عابد پیمان له خوا ترتیب شوې(یوازې یوه پاڼه)،

ــ پښتو تصویري الفبې، د ښاغلي عبدالعلي رسولزاده له خوا ترتیب شوې(یوازې یوه پاڼه)،

ــ جنګي سپی، د ښاغلي محب زغم اثر،

ــ د زړه ور سمندري غله تقلید، د هایس روبرټ اثر او د ماریا صدیقي ژباړه.

http://ketabton.com/category.php?id=38

د کتابتون ټکی کام د مسولینو فعالیت ته په کتو سره د کوچنیانو له پاره یوازې پنځه کتابونه په خپل کتابتون کې درلودل، داسې توجیه کیدای شي چې دا برخه ډیره خوار ده. هیله چې د دې پاڼې مسولین په راتلونکو کې د کوچنیانو د ادبیاتو ځانګې ته ځانګړې پاملرنه وکړي.

په فیسبوک کې ماشومانو او کوچنیانو ته پاملرنه:

مخکې له دې چې زه خپل بحث ته ور ننوزم، د دې خبرې سپینول غواړم چې په مخکتاب کې مې د عامو خلکو له لوري د خپلو ماشومانو د زیږدلو زیرې، د بل چا د ماشومانو او کوچنیانو په ښه یا بدو یادول، عکس کیښودل او نازول د بحث وړ موضوع نه ده، بلکې د مخکتاب په پاڼو کې مې اصلي هدف هغه پاڼې دي چې په عام ډول د ماشومانو او کوچنیانو د روزنې، پالنې او د دوی ادبیاتو له پاره کار کوي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

په دې کې شک نه شته چې د دولت د درې ګونو قواوو(مقننه، اجراییه، قضایه) تر څنګ میډیا په ټوله نړۍ کې د څلورم ځواک په صفت خپل رول ثابت کړی دی. په نویو نظریاتو کې دا هم ویل شوي دي چې د دې څلورم ځواک څو سر کښه بچي(ټولنیزې رسنۍ) د پنځم ځواک دعوا کړې ده. یوه ورځ مې د خپلې خوښې وړ او خپل اعتبار وړ رسنۍ سره اړولې چې د ټولنیزو رسنیو په باب دا کرښې په مخه راغلې:

«... اوس د دغه څلورو قواو تر څنګ پنځمه قوه هم خپل سر را ښکاره کړ هغه ټولنیزې شبکې دي چې د نړۍ له ګوټ ګوټ څخه په میلیونونو اشخاص له مختلفو عقایدو او افکارو سره یو ځای شوي دي او خپل د خوښې وړ څه پکې خپروي او ډیر ژر تقریبا کله کله له رسنیو مخکې د نړۍ له پیښو څخه خبریږي دا ټولنیزې شبکې چې ډیره وتلې او اغیزمنه یې فیسبوک ویب پاڼه ده چې له ډیر ښه تسهیلاتو څخه برخمنه ده او مشترکین یې کولای شي خپل د خوښې وړ څه پکې خپاره کړي . ددې ټولنیزو شبکو فلسفې ته که فکر وشي نو ډیر د نریوال کیدو پر لور ورنیږدې کیدو ته یو ستر ګام دی او د نړۍ په یوه کلي بدلیدل ورځ تر بلې په دې ډول تحولاتو سره محسوسیږي...»

http://rohi.af/fullstory.php?id=32292

د میډیا د پاسنیو سرکښو بچیانو په ډله کې یو هم مخکتاب یا فیسبوک نومیږي. د دې ټولنیزې رسنۍ پر مخ ځینو قلموالو د نورو مسایلو تر څنګه کوچنیان هم نه دي هیر کړي، یوه پاڼه یې ورته جوړه کړې ده چې« یو ماشوم یوه نړۍ» نومیږي

https://www.facebook.com/mashomrozana

د کوچنیانو د ادبیاتو دخیرنې له پاره د لومړنیو موادو په را ټولولو لګیا وم، چیرې مې ولوستل چې په فیسبوک کې ښاغلي زغم د ماشوم روزنې په نامه یوه پاڼه جوړه کړې ده. ښه ورته خوشاله شوم او رخه هم راته ودریده او ځان سره مې و ویل چې:

«سړیه خو دا پاڼه باید تا جوړه کړې وای او د کوچنیانو د ادبیاتو او روزنې په باب دې چې پخوا څه لیکلي وو او اوس یې لیکې، دا به دې په کې ایښي وو او له نورو به دې هم په دې برخه کې مرسته غوښتې وه.»

له څو شیبو لټې نه وروسته مې دا پاڼه(facebook.com/mashomrozana) پیدا کړه او کرار ور میلمه شوم.

د فیسبوک په دې پاڼه کې په دوو ژبو(دري، پښتو) ژبو مطالب اېښودل شوي دي. ډیره سلنه ایښودل شوي مطالب د میندو پلرونو او د کورنۍ د مشرانو له پاره د ماشومانو د خوراک، څښاک، لمبولو، جامو بدلولو، لوبولو، ساتلو، سړو تودو سره د مقابلې خوب خوراک او ... په برخه کې د لارښوونو او مالوماتو بڼه لري. د کوچنیانو د ادبیاتو مسأله یا په کې نه شته او یا ځینې مطالب چې ځنګځنې ارتباط ور سره لري، هغه هم په نشت حساب دي.

په دې پاڼه کې د ماشوم د ساتلو او پاللو په برخه کې داسې علمي مقالې ایښودل شوي دي چې د ماشوم روان او له هغه سره د چال چلن مسایل په کې په علمي ډول څیړل شوي دي او د اوسنیو علومو او غوښتنو په رڼا کې هر څه په نظر کې نیول شوي دي. د څو مطالبو سرلیکونه او د لیکوالو او ژباړونکو نومونه یې دا دي:

ــ ځورونکی ماشوم که ځوریدلی ماشوم، اناهیتا روهي.

ــ نجونې ژر په خبرو کولو پیل کوي که هلکان؟ محب الله آرمل.

ــ د ماشوم ذهن او د رنګونو اغیز.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په خیر و لولئ

ـ د نوزیږ خوب.

ـ د ماشوم منطق، نور ګل شفق.

ـ د ماشوم د غصي کيدو په اړه د ډاکتر جان اوي روګ سپارښتني، ژباړه: اناهيتا روهي.

ـ له ماشوم سره د کورني کار تر سره کولو لارښووني، ژباړه: حکمت سروش.

ـ از نوزادان چګونه مراقبت بايد کرد؟

ـ د نوزیږ تغذيه.

ـ ماشوم ته سزا ورکړئ، خو وهئ يې مه! ژباړه: نعيمه غني.

ـ چرا کودکم بد خو شده و به حرفهايم توجه نه ميکند؟

ـ «خلاص موټی» ماشوم او عدم تشد د، اناهيتا روهي.

په مخکتاب کې د «يو ماشوم، يوه نړی» په نامه پاڼه کې د دې پاڼې د چلوونکو او همکارانو له خوا چې د ماشومانو او دهغوی د ميندي پلرونو او نورو مشرانو د لار ښووني له پاره څه ايښودل کيږي، دا يوازې د ښار محدود چاپيريال سره رانغاړي. موږ بايد په کلو او باندو کې د افغانستان اکثريت کوچنيان، د هغو ژوند او د هغو له پاره لارښووني، سواد، ښوونځی او د هغوی ادبيات او راتلونکی ژوند هير نه کړو.

البته دا يو تريخ واقعيت دی چې زموږ په ټولنه کې اوس د ماشومانو اوکوچنيانو له پاره د پالني او روزني د نورو اړينو امکاناتو د نه برابرولو تر څنګه، زموږ د ټولني د پام وړ ماشومانو ته د اړينو خوراکي توکو د نه رسيدو په وجه ډير ماشومان په خوار ځواکی(سؤتغذي) اخته شوي دي. د ۲۰۱۴ کال په نيمايي کې د افغانستان د روغتيا وزرارت په ارزونه او راپور کې راغلي دي چې د افغانستان ۴۰.۹ سلنه ماشومان په خوار ځواکی(سؤتغذي) اخته دي.

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2014/07/140715_k04_survey_on_malnutrition_of_children_in_afghanistan.shtml

سره له دې چې د پرمخ تللي ژوند عصري وسايلو ته د اوس له پاره هغوی او دهغوی کورنی لاسرسی نه لري، دا د دې مانا نه لري چې هغوی دې هير کړای شي. په دې پاڼه کې د «يو ماشوم، يوه نړی» تر سر ليک لاندې د ماشوم پالني او ماشوم روزني په اړه د مقالو يوه ټولګه هم معرفي شوې چې د دغو ليکوالانو مقالي په کې راغلي دي:

اناهيتا روهي،

نعيمه غني،

او محب الله زغم.

د کتاب په وروسنی پښتي کې د ماشوم په باب او ماشوم د روزلو په باب دغه جملې راوړل شوي دي:

»

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په خير و لولئ

*درې شیان له جنته را پاتې دي:

د ورځې ګلان،

د شپې ستوري،

او د ماشومانوسترګې.(دانتې)

*هر ماشوم چې نړۍ ته راځي پاک وي، سپېڅلی، مینه ناک او د ګڼو استعدادونو خاوند، خو دا موږ یو چې درواغ ور زده کوو، ګناه ته یې لمسوو، په زړه کې یې د کرکې زړی کرو، استعدادونه یې وژنو او جنتي دنیا ورته په دوزخ بدلوو؛ ځکه چې له ماشوم سره په چلند نه پوهیږو.

*هغه کس چې د اولاد په روزلو نه پوهیږي، هیڅ حق نه لري چې اولاد پیدا کړي.»

http://ketabton.com/media/books/293_mashompalana.pdf

سره له دې چې د یو ماشوم یوه نړۍ پانې موادو ته موږ په نیغه د کوچنیانو ادبیات نه شو ویلای، مګر په ډېر امید سره ویلای شم چې دا د کوچنیانو د ادبیاتو د رامنځ ته کیدو او ایجاد له پاره او کوچنیانو ته د پاملرنې او د هغوی د ادبیاتو د رامځ ته کیدو او ایجاد له پاره ښه زمینه او مقدمه کیدای شي.

زه دا منم چې زړه سواندي قلموال، فرهنګیان او د کوچنیانو د روزنې، پالنې او ورو‌ته د کوچنیانو د ادبیاتو په نامه د کیسو او شعرونو لیکونکي لکه: ډاکټر محب الله زغم، اناهیتا روهي، نعیمه غني، حکمت سروش، محب الله آرمل، بارکوال میا خیل، علم ګل سحر، خاطر مانیروال، عبدالقدیم ویاړ، عبدالفتح جبار خیل، روح الله نسیمي، ډاکټر رابعه غرشین او ...

په وخت او په ځای خپل غږ اوچت کړی دی او د خپل توان او امکاناتو په چوکاټ کې یې، مضامین، شعرونه، کیسې او لکچرونه وړاندې کړي دي، خو خبره دا ده چې زموږ په ټولنه کې او زموږ د ټولنې په شرایطو کې د ماشوم او کوچنیانو د روزنې او ادبیاتو په برخه کې څومره د دوی وړاندیزونو او خبرو له پاره د عمل زمینه برابره ده؟

دغو لیکوالو، شاعرانو او ژباړونکو، د ژوند او ټولنې له ټولو کړاوونو سره سره، د وینو له رنګ، د باروتو له بوی، د بم له غږ، لوګیو او لمبو سره او د مرګ له ویروونکي څیرې او ډار سره او ... سره، بیا هم په راتلونکي باندې امید لري، د خپلې کورنۍ، خپلې ټولنې او نړۍ په راتلونکي باندې ایمان او باور لري او د خپلو نورو ټولو کاروتو، غمونو، دردونو او ورځنیو کارونو سره سره یې د ورځنې ژوند یو څو ساعته د کوچنیانو له پاره ځانګړې کړې دي، د هغوی په باب یې فکر کړی دی او د هغوی له پاره یې قلم چلولی دی. د دغو ټولو هلو ځلو په پایله کې یې دا او دې ته ورته آثار را منځ ته کړي دي چې پاس یې یادونه وشوه او بحث پرې وشو او ښایي ځینې به یې لا پاتې هم وي.

د دولسمې برخې پای

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ